

TLAČOVÁ SPRÁVA

PRI PRÍLEŽITOSTI DŇA OTVORENÝCH „DVERÍ“ NA STAVBE POZOROVATEĽNE VTÁCTVA NA HRUŠOVSKÉJ ZDRŽI PRI OBCI KALINKOVO

Pozorovanie prírody je veľmi perspektívnou oblasťou ekoturizmu, viaže sa naňho aj potreba rozvoja infraštruktúry v podobe pozorovateľní, ale aj ubytovacích a stravovacích kapacít. Je to výzvou aj pre stavebný priemysel, na čo zareagovala Fakulta architektúry, Slovenská Technická univerzita v Bratislave novým projektom pod vedením Veroniky Kotradyovej a pedagógov a študentov z Ústavu ekologickej a experimentálnej architektúry. V spolupráci s nórskou Bergen Architecture School v súčasnosti stavia experimentálnu pozorovateľňu vodného vtáctva na dunajskej Hrušovskej zdrži pri Kalinkove v okolí Bratislavy.

Hrušovská zdrž ako súčasť vodného diela Gabčíkovo je jedno z najvýznamnejších zimovísk vodného vtáctva v strednej Európe a práve z tohto dôvodu sa táto lokalita stala súčasťou chráneného vtáčieho územia Dunajské luhy. Práve na Hrušovskej zdrži možno pozorovať aj viac ako 100 000 jedincov. Samozrejme okrem zimy sa tu množstvo vtáctva vyskytuje aj počas migrácie. No a aby táto pozorovateľňa bola využívaná po celý rok, umiestnili sme ju neďaleko ostrovov, kde samozrejme aj niektoré z druhov hniezdia. Hrušovská zdrž je najvýznamnejšie zimovisko pre chochlačky v rámci strednej Európy a hlaholky v rámci Európy a najvýznamnejšie hniezdisko pre čajky čiernohlavé v rámci strednej Európy.

Projekt vznikol v rámci Štipendijného programu EHP Slovensko pod názvom Experimental wooden climatic chamber. V rámci neho sa uskutočnili 4 študentské a učiteľské mobility na workshopy v Bratislave a v Bergene. Cieľom bolo navrhnuť a realizovať experimentálnu drevostavbu ponúkajúcu aj úkryt, v súčinnosti s prírodným prostredím.

Prvý workshop za účasti 24 študentov a 7 pedagógov z oboch škôl sa konal začiatkom novembra 2015 na Fakulte architektúry STU v Bratislave a v Ekocentre OZ ArTUR v Hrubom Šúre, kde sa nachádzala aj jedna z vytipovaných lokalít na Malom Dunaji. Počas neho študenti absolvovali aj exkurziu na Neusiedlerské jazero v Rakúsku, kde je vybudované bohatá infraštruktúra pre pozorovanie vtáctva. Mali tak možnosť si pozorovanie vyskúšať v rôznych typoch pozorovateľní a navštívili miestne informačné centrum. Študenti pracovali v zmiešaných slovensko-nórskych skupinách. Výsledkom prvého týždňového stretnutia bolo 5 skupinových návrhov pre lokalitu na Hrušovskej zdrži¹, ktorú sme napokon definitívne vybrali na odporúčanie nášho odborného garanta- Jána Dobšoviča z ekoturistickej agentúry Watching, zameranej práve na pozorovanie prírody.

Druhý workshop prebiehal na pôde Bergen Architecture School v Nórsku koncom novembra 2015, kde sa na začiatku vybral víťazný návrh v tvare vlny, ktorý sa potom rozpracoval vo viacerých úrovniach, vytvorilo sa viacero mnoho konceptov, skíc a pracovných modelov, ktoré zohľadňovali miestne klimatické podmienky a začal sa k nemu koncipovať aj informačný systém. Počas tohto workshopu mali účastníci možnosť spoznať aj tvorbu architektúry pre pozorovanie vtáctva v Nórsku z dielne ateliéru Biotop².

¹ Viac podrobností v dokumente tlačová správa 1 a na stránke www.watchamber.com

² Viac podrobností v dokumente Tlačová správa 2 a na stránke www.watchamber.com

Po tomto pobyte Nórski študenti dopracovali návrh do realizovateľnej podoby a pripravili výrobnú dokumentáciu, ktorú potom slovenský tím pripravil pre stavebné povolenie.

„Predvýrobná“ fáza sa tak mohla začať vo februári 2016. Pri stavbe bola použitá aj prefabrikácia formou výroby jednotlivých dielcov z vodovzdornej preglejky na CNC-fréze v nábytkárskej firme LACOS Senec, pre ktorých potrebnú dokumentáciu v CAM-systéme vytvorila firma BOTO, Nové Zámky. Jednotlivé dielce sa potom lepili do nosníkov tiež vo výrobnej hale firmy LEGA, Komjatice. Po prenesení týchto nosníkov na dunajskú hrádzu sa už táto drevostavba realizovala priamo na mieste svojpomocne za účasti študentov, pedagógov a dobrovoľníkov.³

Dostať stavbu do tejto fázy by nebolo možné bez enormného osobného nasadenia tvorcov a pomoci partnerov projektu, ktorí sa nezľakli experimentálneho riešenia a urgentných termínov, za čo im patrí veľké poďakovanie.

V súčasnosti a čaká na uzavretie nájomnej zmluvy ku pozemku pod pozorovateľnou a ostatné splnenie podmienok pre kolaudáciu. Intenzívne sa pracuje aj na informačnom systéme, ktorý bude informovať užívateľov pozorovateľne o prítomnom vtáctve v rôznych sezónach (zimovania, migrácie a hniezdenia), o projektoch, z ktorého vznikla, ale aj o inštrukciách ako sa chovať pri pozorovaní vtáctva.

Pozorovateľňa sa bude volať DUNA, pod dlhej diskusii sme sa napokon dohodli na tomto mene. Duna má mnoho významov vo viacerých jazykoch, ale hlavne v našom prípade symbolizuje dunu, prírodný útvar vytvorený vetrom a zároveň je odvodená od rieky, na ktorej leží.

Všetci zúčastnení spoznali drevo ako materiál vhodný do exteriéru, naučili sa s ním a s potrebnou technikou lepšie pracovať, pocvičili si svoju výtvarnú aj technickú vynachádzavosť, pretože každý ďalší krok v sebe skrýval neočakávané riešenia. Navyše si pri tímovej práci posilnili aj svoje komunikačné a kooperačné schopnosti. V prípade tohto projektu je už celý proces tvorby pozorovateľne vlastne cieľom, čím sa naplnil hlavný prínos tohto vzdelávacieho projektu.

Počas realizácie pozorovateľne bolo potrebné zabezpečiť ďalšie finančné zdroje.

Realizáciu podporil predovšetkým projekt APVV 0594-12 Interakcia človeka a dreva, ktorého jedným z cieľov bolo priblíženie dreva ako materiálu študentom architektúry a dizajnu, i množstvo partnerov projektu z drevárskeho a stavebného priemyslu, ktorých sme už spomínali.

Stavba má potenciál okrem miesta na pozorovanie vtáctva a získavanie informácií o ňom, poskytnúť aj atraktívne miesto na oddych počas prechádzok či cyklotúr.

Najbližšie pozorovanie vtáctva bude v rámci dňa otvorených dverí II. , v nedeľu 12.júna od 9.00 a 11.00 ako jedno z podujatí Slnovratu na Dunaji.

Text: Veronika Kotradyova,
manažér projektu

kotradyova@fa.stuba.sk, 0903691551

Viac info o stavbe na www.watchamber.com

---

³ Podrobná správa o realizácii je v dokumente Tlačová správa 3 a na stránke www.watchamber.com

Info ku prítomnému vtáctvu

(text: Ján Dobšovič, agentúra Watching):

Zimovanie – Hrušovská zdrž je z hľadiska výskytu vtáctva, najzaujímavejšia asi v zimnom období. Aj vďaka zimovaniu vtáctva na Hrušovskej zdrži sa stalo toto územie súčasťou chráneného vtáčieho územia Dunajské luhy. V zimnom období sú tu najpočetnejšími chochlačky vrkočaté (*Aythya fuligula*), chochlačky sivé (*Aythya ferina*), hlaholky severské (*Bucephala clangula*) a potápače biele (*Mergellus albellus*) v prípade studenej zimy môžeme na tomto území aj viac ako 100tisíc vtákov. Okrem spomínaných druhov sa tu v zimnom období vyskytujú aj vzácnejšie kormorány malé (*Phalacrocorax pygmeus*) ale aj majestátné orliaky morské (*Haliaeetus albicilla*).

Migrácia – obdobie migrácie možno rozdeliť na dve časti, prvou je jarná migrácia, ktorá začína prakticky už vo februári a končí v máji a druhou je jesenná migrácia, ktorá začína už v auguste a končí v novembri. Pričom najmä počas jesennej migrácie sa tu zvyknú vtáky zdržať dlhšie, keďže už sa nemusia ponáhľať domov. A práve aj migrácia bola opäť jedným z dôvodov zaradenia tohto územia do Chráneného vtáčieho územia. Početné sú tu rôzne druhy vtáctva, ale zaujímavými počtami vynikajú najmä labute veľké (*Cygnus olor*) a chochlačky sivé vrkočaté (*Aythya ferina*, *A. fuligula*), okrem týchto druhov tu možno v tomto období objaviť prakticky všetky druhy kačíc (*Anatidae*) a neskutočné množstvá čoríkov (*Chlidonias* sp.), ale aj vzácnejšie druhy akými sú čegrava veľkozobá (*Hydroprogne caspia*), alebo kršiak rybár (*Pandion haliaetus*).

Hniezdne obdobie – keďže Hrušovskú zdrž tvorí najmä voda, a nie je tu dostatok hniezdných príležitostí, je pre hniezdenie vtáctva menej zaujímavá, ale aj napriek tomuto hendikepu sú tu druhy, pre ktorých hniezdenie bola táto lokalita pridaná do chráneného vtáčieho územia. Na rôznych ostrovoch, ktoré sa tu nachádzajú hniezdia kolónie čajok smeživých (*Chroicocephalus ridibundus*), medzi ktorými sa nájdu aj vzácnejšie čajky čiernohlavé (*Icthyophaga elanoides*) ale na niektorých hniezdia aj čajkám podobné rybáre riečne (*Sterna hirsuta*). Na hniezdenie si tu nájdu príležitosť aj iné druhy vtákov, akými sú chochlačky vrkočaté (*Aythya fuligula*), hrdzavky potápavé (*Nettion rufina*) a v trstinách si nájdu svoje miesto aj kane močiarne (*Circus aeruginosus*), bučiačky močiarne (*Ixobrychus minutus*), a rôzne druhy trsteniarikov (*Acrocephalus* sp.) Aj v letnom období preletí ponad vodnú hladinu tyrkysový rybárik riečny (*Alcedo atthis*).

Hrušovská zdrž je najvýznamnejšie zimovisko pre chochlačky v rámci strednej Európy a hlaholky v rámci Európy a najvýznamnejšie hniezdisko pre čajky čiernohlavé v rámci strednej Európy.

Viac info o pozorovaní vtáctva na www.watching.sk, jan@watching.sk, Tel: 0903 751 330 (Ján Dobšovič) Facebook: www.facebook.com/bird.watching.sk